

Talepapir, høring om almindannelsens plads i en ny læreruddannelse 1. februar 2022 (oplæg kl. 14.45-14.55)

Om dannelsesperspektivet i en ny læreruddannelse

Tak for invitationen til at deltage i høringen om *almendannelsens* plads i den nye læreruddannelse. Tiden er som bekendt meget knap, så jeg vil gå direkte til sagen.

Jeg vil prøve at give udvalget en kort introduktion til de dannelsesperspektiver, der ligger i de anbefalinger, som en bred gruppe af dygtige mennesker har udarbejdet. Det er vigtigt at slå fast, at anbefalingerne jo ikke beskriver en færdig læreruddannelse. Anbefalingerne angiver kun centrale emner for en kommende ny læreruddannelse. Derfor skal de udarbejdes langt mere detaljeret.

Før jeg dykker mere konkret ned i anbefalingerne, vil jeg kort komme ind på begrebet *almendannelse*, fordi det er vigtigt at holde sig for øje, at begrebet ikke bare lader sig definere, men at det har en lang idehistorisk og filosofisk tradition, som gør det til et omdiskuteret begreb.

Men der er nogle principper – kunne man sige – som har vist sig at være ret holdbare, og som understreger væsentlige pointer også i vores diskussion. Lad mig kort nævne dem:

- a. Dannelse er altid et samspil mellem på den ene side noget individuelt og på den anden side noget, der rækker ud over den enkelte og ind i noget fælles.
- b. Det almene i dannelse er alment, fordi det er for alle. Alle børn har ret til dannelsesprocesser, og almen dannelse er et livslangt projekt.
- c. Det almene er desuden alment, fordi det repræsenterer et "alment indhold", der er dannende for menneskets forståelse af verden og sig selv. Almen dannelse er derfor ikke privat dannelse, men altid noget, vi er fælles om, og som derfor er forankret i en offentlighedssfære.
- d. Almen dannelse er alment, fordi det retter sig mod en almen viden og ikke en specialiseret viden, og fordi det rummer alle tilværelsens praksisformer som fx det etiske, religiøse, æstetiske, historisk poetiske, politiske mv.
- e. Og almen dannelse er alment, fordi det retter sig mod alle menneskelige udtryksformer som det kognitive, det følelsesmæssige og det kropslige.

Når vi derfor i dag taler om almindannelses betydning for skolen og læreruddannelsen, så griber vi ind i et område, der afspejler vores egen brede kulturhistoriske udvikling.

Det er klart, at almindannelse dermed også er et helt centralt element i læreruddannelsen. Derfor foreslår anbefalingerne også, at almen dannelse bliver skrevet ind i uddannelsens formål, og at dannelsen skal ses i hele uddannelsesforløbet. Dvs. det skal ligge i alle fag og være en integreret del i praktikken.

Nye fag

Udover disse to anbefalinger, peges også på to nye fag, der i særlig grad fokuserer på læreruddannelsens dannelse. Det er *Skolen som dannelsesinstitution* og *Lærerens professionelle autoritet og dannelse*.

Det er ikke tilfældigt, at det netop er disse to fag, der nævnes, når det drejer sig om almindannelse. Det er *institutionen* og *lærerprofessionen*, der fremhæves, fordi begge områder er helt afgørende for dannelsen.

For det første handler det om, at studerende gennem deres uddannelse forstår, hvilken dannende betydning skolen har for børns dannelse og for fælleskabets og dermed også samfundets udvikling, og *for det andet*, at lærerstuderende forstår, at deres individuelle dannelsesproces skal spejles over i deres professionelle dannelsesproces.

Det vender jeg tilbage til. Lad mig først kort sige noget om *Skolen som dannelsesinstitution*.

1. Skolen danner på sin helt egen måde. I en moderne verden som vores findes der mange dannelsesarenaer – familien, politikken, arbejdet, fritidslivet, kirken, kulturen, videnskab og meget mere. Men skolen danner på en særlig *undervisende måde*. Det fantastiske ved skolen er, at den gør verden, tilværelsen, livet, videnskaben, demokratiets og folkestyrets fælleskab, etiske, religiøse og eksistentielle værdier mv. "undervisende" tilgængelig for den opvoksende generation.

I skolen møder eleverne viden, værdier, fælles historie, kristendommens betydning, fremtidens udfordringer mv. – alle disse vigtige elementer, som har almen dannende betydning, møder børn i skolen gennem en *fælles undervisning*.

Ikke undervisning i snæver forstand og reduceret til udelukkende faglig undervisning. Men undervisning som en særlig fælles samværsform, med forskellige metodiske greb, som indeholder ekskursion, lejerskole, frikvarter, fester og meget mere. Pointen er, at skolen danner, fordi den undervisende sætter dannelsesprocesser i gang og sikrer, at den viden og de værdier mv., som generationer har sat pris på, formidles og udvikler sig videre. Derfor er det helt afgørende, at dannelse er en fælles kategori i hele læreruddannelsen, og at de studerende forholder sig til skolen som dannelsesinstitution.

Man kan også sige det på en anden måde: Vi har brug for faget *Skolen som dannelsesinstitution*, fordi de studerende skal lære at se og forstå skolen på en ny måde. De kender skolen som elever, mange af dem som forældre og alle som borgere i samfundet. Men på læreruddannelsen skal de lære at forstå skolens betydning ud fra et bredt alment dannelsesperspektiv. Det er formålet med *Skolen som dannelsesinstitution*.

Dermed er jeg ovre i det andet fag: *Lærerens professionelle autoritet og dannelse*.

Her er det vigtigt at understrege, at studerende på læreruddannelsen ikke skal blive de bedre demokrater, etikere eller medborgere. Uddannelsens formål er ikke at gøre dem til de "bedre" og "mere" dannede. De er lige så udannede og dannede, som vi er. Det tror jeg er meget vigtigt at forstå.

Men hvad er det så for en dannelsesproces, de studerende selv skal gennemløbe eller erfare? De skal på en måde forholde sig langt mere reflektivt til deres egen dannelsesproces for at kunne vejlede, inspirere, drage omsorg og opfordre eleverne til deres dannelsesprocesser. *Lærerens professionelle autoritet og dannelse* handler om, at de studerende lærer at "spejle deres egne forestillinger" om tro, etik, myndighed, demokrati, ansvar mv. til den særlige almenpædagogiske opgave, de har, og som det er at være tæt på børns dannelsesprocesser.

De skal ikke nødvendigvis dele og tro på den samme GUD, men de skal indgå – sammen med eleverne – i spørgsmålet om tro og religion.

De skal ikke nødvendigvis dele de samme politiske holdninger som deres elever, men de skal sammen med eleverne diskutere politiske værdier og holdninger kritisk og konstruktivt med henblik på elevernes politiske myndighed.

De skal ikke nødvendigvis dele de samme familieværdier som eleverne, men de skal sammen med eleverne finde ud af, hvilke mangfoldige familie- og livsformer der findes, således at eleverne selv finder deres vej og deres forestillinger til et lykkeligt liv.

De skal ikke se de samme film, lytte til den samme musik, læse de samme bøger eller have den samme seksualitet, men de skal åbne kunsten, erotikkens og æstetikens univers sammen med eleverne, således at de udvikler egne forestillinger om kunst og kultur.

Kort sagt: Lærerens autoritet og dannelse handler ikke om, at de studerende skal blive de bedre mennesker, men om, at de skal tage deres egne dannelsesprocesser op til revision og refleksion med henblik på at spejle det ind i deres pædagogiske og professionelle dannelsesrelation til børn og unge mennesker.

Tak for opmærksomheden.